

" Gij sult niet beswangeren "

door Peter van den Elsen

Landcommandeurs en commandeurs van de Duitse Orde hadden, in het Gemert van vóór de Franse tijd, de wetgevendende macht in handen. Indien het nodig werd geacht vaardigden zij plakكاتen of verordeningen uit, die om het volk te bereiken werden voorgelezen (meestal) in de buurt van de kerk na afloop van bijvoorbeeld de hoogmis. Deze plakكاتen of verordeningen konden de meest uiteenlopende zaken tot onderwerp hebben. Zo voerde Landcommandeur Emond Godfried van Bocholt een verordening uit die het een en ander op zedelijk gebied in goede banen moest leiden. De "stof" is van nogal pikante aard. Toch kan niet ontkend worden dat er een bepaalde charme uitgaat van het in dat plakkaat gebodene. Zeker ook vanwege het taalgebruik in dit archiefstuk is het de moeite waard daarvan kennis te nemen. Hieronder volgt de Letterlijke tekst (1):

....Doen te weten, dat de wijlen de ervarentheijt leerdt, ende ons ter kennisse is gecomen dat veele ontijdelijcke tsaemen als man ende vrouw huijs houden, dat oock veele dochters ende jonge weduwen beslaepen ende beswangert worden van degeene met welcke sij daer naer trouwen ofte vermeijnen te trouwen oft dat sij oock craemvrouwen sijn oft geweest sijn eer de selve ondertrouwen oft trouwen, d'welck veeltijts als een dwanck is voor de ouders ende gelijk een heimelijck raptus waeruyt veele verwerringe, quaede huijshoudingen, verlating-

en ende allerhande swaricheden ontstaen. Ende om sulcx te voorcomen, soo hebben wij geordoneert ende gestatuteert, ordonneren ende statueren mits desen dat alle de geene jonghe dochters ofte weduwe van welcke notoirlijck blijkt eer sij alreede bijeenwonen als man ende wijf ofte van haere toecomende bruijdegoms ende mans gedefloreert ofte beswangert sijn, sullen vervallen in eene boete ofte amende van vijftich caroli guldens, ende sullen de ouders voor haere kinderen, de meesters ende vrouwen voor haere dienstmaeghden moeten instaan doch aende huere van soodanighe de betaelinghe der amende moegen afcorten d'welck half en half sullen worden gedraeghen bijde ondertrouwende mans en vrouws persoonen ende sonder eenighe defractie compositie ende coniventie geexecuteert worden.

Voorders hebben wij geordonneert ende gestatueert gelijk wij doen bij desen dat de gene die eene eerbare jonghe dochter minder ofte meerderjaerich sijnde met schoone woorden van trouw beloften oft ietwes wijs maeckt de selve verleijt ende door de bijslaep in haer eere creuckt ende defloreert salse gehouden sijn te doteren naer haere qualiteijt indyen hij de selve niet en trouwt tot arbitragie van onsen gerichte van Gemert; ende indyen deselve in voegen als vooren sulcx meermaels aen andere eerbare dochters deden, sal breucken dobbelt bovens arbitrale correctie, welcke peene als boven sonder eenighe coniventie sal worden geexecuteert, waernaer een ider sich sal hebben te reguleeren ende sal den vorster hier van doen behoorlijcke publicatie ende affixie ons hier van egeene ignorantie te pretendeeren ende de meijninge is van dergelijcke statuyten te houden ende doen onderhouden gelijk sulcx voor desen is gedaen.....

Dit plakkaat werd opgemaakt de laatste dag van maart 1663 en was ondertekend door Kommandeur Virmundt, Duits Ordens Ridder, en door Th. de Visschere, scholtis van Gemert. Op 1 april 1663 werd dit plakkaat volgens de voorschriften voorgelezen op het kerkhof door Jan Goorts in zijn functie van vorster (= gerechtsdienaer) van Gemert.

NOTEN :

- (1) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Kommanderij Archief van de Duitse Orde van Gemert, inv.nr.366; Relazen van afkondigingen op 19 july 1665 op het kerkhof door Jan Goorts, op 6 maart 1667 door Jan Goorts, op 19 januari 1670 door H.G. van Udenhove, clerq van de secreatris Johan van der Lee, op verzoek van Gerart Anthonis Wassenbergh schepen, op 11 januari 1671 door Johan van der Lee op verzoek van Thomas Peter Ambrosius en Hendrick Bardoull, schepenen van Gemert.

